

8. Ed. Yellin D. Gan HaMeshalim veHaHidot. Jerusalem : Weiss, 1933. Vol. 3.

9. Вибрані вірші з андалуської гебрейської поезії / авт. Гардашук Р. Я. // Єгупець. 2021. С. 235–244.

УДК 821.111(73)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-88>

Гурдуз А. І.

ORCID: 0000-0001-8474-3773

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови і літератури

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

КОНЦЕПТУАЛІЗМ РЕЦЕПЦІЇ МОДЕЛІ ЄВРЕЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ГЕКСАЛОГІЇ РЕНСОМА РІГЗА “ДІМ ДИВНИХ ДІТЕЙ”

Ключові слова: концепція, єврейство, метафора, фентезі, парадигма, підтекст.

Актуалізація дискурсу ідентичності у ХХІ ст. досягла світового масштабу, цілком відображаючись передусім у художній літературі. Виражений національний похил мають видані в цей час твори історичного, мелодраматичного, мемуарного, антивоєнного, екологічного жанрових комплексів, та особливу популярність дістає реалізація етнонаціональних моделей чи їхніх елементів (зокрема постколоніальних рефлексій) у фентезійній літературі, де захопливий ігровий момент і варіативна метафорика полегшують сприймання аудиторією ідеологічно гострого матеріалу, певним чином маскуючи його. Серед яскравих романів таких авторів, як Х. Векер, С. Грін, Г. дель Торо і К. Функе, В. Гранецька, Н. Ліщинська, коміксоїдних новелізацій тощо варто виокремити гексалогію “Дім дивних дітей” (“Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children”, 2011–2021) Ренсома Рігза з новаторськи втіленою концептуальною моделлю єврейства як цивілізаційного феномену.

Окрім одиничних аспектних спроб простежити жанрові й сюжетні особливості перших двох томів романного циклу з констатацією рефлексії трагедії Голокосту (Д. Дімарко, А. Зажицької, Т. Кушнірової, К. А. Імас Бенінг), проблеми буття відповідного етносу у відтворенні Р. Рігза не порушувались, тим більше не розглядалося власне бачення письмен-

ником концепції єврейства, що виводить дослідження у сферу історіософії та вперше виявлено й описано нами [1].

Метою пропонованої розвідки є вперше визначити специфіку виявленої в циклі романів Р. Рігза “Дім дивних дітей” рецепції моделі єврейського суспільства в історико-культурній площині, паралельно окресливши відповідні провідні національні проблеми в оптиці письменника.

У зв’язку з фентезійним антуражем цикл Р. Рігза досі сприймається дещо схематично, однак містить вагомі й концептуальні тези стосовно ключового, метафорично показаного єврейства – як “дивного” народу (не зовсім відповідний переклад В. Горбатька, В. Чумака, О. Любенко й В. Кучменко слова “resuliat” не викликає асоціацій із провідним у творах біблійним контекстом). Обрана лексична формула розкривається спочатку стосовно дітей, а згодом – і народу загалом. Авторська увага сфокусована на подіях “дивного” світу часів Другої світової війни та початку ХХІ ст., інші періоди історії цього народу від давніх часів показані (коментовані) пунктирно й різноаспектно. В усі епохи гнаний, а тому соціально закритий етнос у метафоріці письменника прихований від загальної цивілізації та розвивається паралельно їй; це своєю чергою зумовлює страдницький шлях національних представників. Основний спосіб такої відокремленості – мешкання в часових петлях, що така образність має прозоре тлумачення: єврейське літочислення відрізняється від європейського чи американського.

Сюжетним ядром циклу є зображення переслідування демонізованими, згідно зі стилістикою часу, фашистськими військами умовних “дивних” дітей – метафоричних євреїв, причому підтекстно акцентована і наявність представників єврейства, які (“порожнечі”) приєдналися до переслідування власних одноплемінників. Отож ідеалізований спочатку імідж “дивного” народу із плином сюжету певно нівельований, що відповідні пасажі системно обговорюються самими його представниками. Наприклад, пані Сапсан засуджує таких зрадників і впевнена в потребі спеціальних судів для них [3, с. 47]. Отже, цикл змальовує фактично внутрішню війну протягом війни глобальної, коли “дивні” перебувають у ситуації подвійного переслідування. Але якщо Друга світова війна закінчилась, то боротьба всередині нації “дивних” триває.

Відзнака дивності як обраності в гексалогії – “друга душа” [2, с. 191] – маркер і метафора втаємниченого і ще цілком не осягненого духовного багатства. При тому що гексалогія фентезійна, у її структурі чітко простежуються події єврейської міфології, вияви якої фіксуємо на різних рівнях художньої організації; значна роль у цьому інтертекстуальності і підтексту. Прихисток “дивних” дітей із зацикленим часом знищений у першому томі, і його мешканці разом зі своїм захисником вирушають

у важку подорож, знаходячи копію свого Дому у фіналі шостого тому. Тобто заголовний “Дім дивних дітей” (як обраного в їхній власній міфології народу) віддалений від них і в минулому, і в майбутньому (закономірно потужний тут біблійний символізм). Берегинями “дивних” недарма стають жінки: сюжетно тільки їм дано маніпулювати часом, створюючи для *дітей* часові петлі.

Символізм часової петлі тут (зокрема, з апелюванням до історичних гетто) подвійний: захищені в ній “дивні” водночас є її заручниками, причому прийом затримки часу вказує на анахронізм у ХХІ ст. такого соціального герметизму. Ця проблема стає одною з основних у гексалогії, де послідовно порушені питання доцільності подальшої закритості єврейського суспільства. Однозначно пріоритетною цінністю для “дивних” є історія як умова їхнього виживання, чому в тексті приділена значна увага. Водночас аналіз засвідчує, що персонажі письменника не просто зберігають свою спільну пам’ять, а фактично живуть нею, що часом стає перепоною для бачення ними майбутнього (а в образі героя Джейкоба Портмана взагалі прочитується код Улісса).

Події “дивного” світу розкриваються крізь призму сприймання Джейкоба – захисника “дивних”, здатного бачити їхніх невидимих ворогів – “порожнеч” (концепти порожнечі і невидимості в обговорюваному контексті також символічні). Звернемо увагу, що Джейкоб і його дід, які захищають своїх віднайдених друзів, не тільки одні з “дивних”, а й американці, що відповідний підтекст прозоро прочитується і в історичній, геополітичній проєкції. Крім того, у зіставленні єврейської та американської культур Р. Рігзом підкреслено особливості насамперед єврейської, адже для американця Джейкоба вона “екзотична” і стає імагологічним об’єктом. Промовиста в цьому тематичному кластері спроба “дивного” Єноха створити “глиняного супермена” [4, с. 273] (тобто синтезувати голема і Супермена) й оживити його. Підтекстно цей момент може бути потрактований як бажання зсередини етносу наблизитись до культури США.

Підсумовуючи, скажемо, що в метафоричному простеженні єврейської історії Р. Рігз вилаштовує відповідний національний міф, водночас пишаючись народом, критично осмислюючи його минуле, зокрема стереотипи, визнаючи недоліки й помилки у критичні часи його окремих представників, а також порушуючи глобальні для такого контексту проблеми актуальності (умовної) закритості цього суспільства, потрібної раніше для виживання нації. Умовою продовження нації показана пам’ять – базовий концепт гексалогії. Викладена у фентезійному антуражі формула єврейства потребує дешифрування у творі і з огляду на можливість його параболізму може бути помічена реципієнтом лише частково. Подальше дослідження окресленої проблеми у прозі Р. Рігза

є перспективним, може стати складником масштабного студіювання художньої рецепції концептуальної єврейської та інших національних моделей у сучасній літературі, що сприятиме повнішому розумінню сприймання й видозміни спектра етноіміджів.

Література:

1. Гурдуз А. Національне питання в гексалогії Ренсома Рігза “Дім дивних дітей” // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім “Тельветика”, 2021. Вип. 46. Т. 1. С. 137–142. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-21>.
2. Riggs R. Hollow City. Philadelphia: Quirk Books, 2014. 428 p.
3. Riggs R. A Map of Days. London: Penguin Books, 2019. 480 p.
4. Riggs R. Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children. Philadelphia: Quirk Books, 2013. 382 p.

УДК 94

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-89>

Марченко І. С.

ORCID: 0000-0003-0206-5062

викладач кафедри східної і слов'янської філології

Київський національний лінгвістичний університет

м. Київ, Україна

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ МОВИ ІВРИТ

Ключові слова: лексична семантика, юридична термінологія, мова іврит, неологізми, аббревіатура, запозичення.

Юридична термінологія бере свій початок з моменту створення перших правових норм і конструкцій і бере активну участь у формуванні держави. Відмітною рисою юридичних термінів є їхня взаємодія з різними політико-правовими теоріями, науковими орієнтаціями, суспільними традиціями. Розвиток ізраїльської юридичної термінології тісно пов'язаний з історією заснування, національними законами та мовою.

“Академія мови іврит” бере активну участь у створенні спеціальних термінів, еквівалентів та аналогів для усунення запозичень з інших мов.